

Magyar és angol absztraktok retorikai szerkezetének elemzése

Götz Andrea

E-mail: gotzandrea@caesar.elte.hu

Kivonat: Az egyes nyelveket és kultúrákat jellemző műfaji normák tudatosítása azért fontos, mert egyes műfajok, ahogy az absztrakt is, nemcsak tudományos, hanem promóciós (Hyland 2004) szerepet is ellátnak. A jelen tanulmány ezzel a problémával foglalkozik, az absztrakt mint tudományos műfaj nyelvspecifikus normáit kutatva autentikus magyar, fordított és eredeti angol absztraktok retorikai szerkezetének összehasonlításán keresztül, a KTM-modellt (Swales 1990) és Hyland (2004) modelljét alkalmazva. A vizsgálat kvantitatív eredményei nem mutatnak szignifikáns eltérést az egyes nyelveken íródott absztraktok szerkezete között, a kvalitatív vizsgálat azonban bizonyos különbségeket mutat egyes retorikai mozzanatok használatában, ami arra utalhat, hogy a magyar és a nemzetközi szerzők más eszközökkel hangsúlyozzák kutatásuk jelentőségét.

Kulcsszavak: retorikai szerkezet, tudományos műfaj, műfajkutatás, absztrakt mint tudományos műfaj, KTM-modell, Hyland-modell

1. Bevezetés

„A nemzetközi publikáció angol nyelvű publikációt jelent” – állapítja meg Hyland (2012: 58). A kutatók számára ezért elengedhetetlenül fontos az angol nyelvterületen kialakult tudományos műfajok normáinak ismerete, mivel ezek szabják meg a nemzetközi publikáció normáit. Nyelvtanulók és második nyelvükön publikálók tudományos műfajú szövegalkotása régóta képezi kutatás tárgyát. Az angol dominanciáját a tudományos életben, státusát mint lingua francát, megítélését és hatását más nyelvekre sokan méltatták (pl. Jenkins 2007), magyar viszonylatban is (Kontráné Hegybíró és Csizér 2011). Az utóbbi időkben ez megjelent a fordítás, fordítóképzés, fordítói munka oldaláról is, beleértve a fordítói pályán dolgozók témához fűződő attitűdjének mérését (Pisanski Peterlin 2013), valamint a fordítói hivatást érő, e jelenség okozta kihívások feltárását (Taviano 2013), olykor az angol befolyásának káros következményeit kiemelve (House 2013, Bennett 2013). Ez a fejlemény azért jelentős, mert a fordításnak a tudományos életben játszott szerepét gyakran elhanyagolják (Pisanski Peterlin 2014).

A jelen kutatás vizsgálati tárgyát képező tudományos műfaj, az absztrakt jellegzetességeit még nem tanulmányozták behatóan magyar–angol vonatkozás-

ban a fordítás jelenségét is figyelembe véve, ami pedig kétségtelenül releváns téma, hiszen magyar kutatók gyakran mellékelnek magyar nyelvű tanulmányukhoz angol absztraktot is vagy kizárólag azt.

Hazai kutatások már vizsgálták a magyar anyanyelvűek angol, tudományos műfajú szövegalkotását (Károly 2006, Futász 2006). Kutatták a szerzői jelenlét kifejezését (Károly 2009) a tudományos műfajokat tekintve, valamint születtek összehasonlító tanulmányok a magyar és angol tudományos cikkek bevezetőinek (Árva és Tankó 2004, Neumayer 2009), valamint magyar szerzők magyarul és angolul írt konferenciaelőadás-absztraktjainak (Márta 2004b) eltérő tulajdonságairól. A rendelkezésre álló szakirodalom azonban mégsem elégséges ahhoz, hogy a magyar és a nemzetközi kutatás angol nyelvű tudományos műfajainak jellemzőiről átfogó képet kapjunk. Az sem világos, hogy a fordítás révén létrejött szövegek hogyan árnyalhatnák ezt a képet.

A jelen kutatás ezt a hiányt igyekszik pótolni, megvizsgálva és összevetve autentikus magyar, valamint fordított és eredeti angol absztraktok retorikai szerkezetét, kitérve arra is, miről árulkodhatnak a forrásnyelvi és célnyelvi szövegek között észlelt eltérések. A jelen tanulmány összességében arra keresi a választ, hogyan viszonyulnak egymáshoz az absztrakt tudományos műfajának szövegei egyazon tudományos területen, a magyar (magyar és angol nyelvű) és a nemzetközi kutatásban.

2. Az absztrakt mint tudományos műfaj

A jelen dolgozatban az absztrakt tudományos műfajának felépítését, vagyis retorikai szerkezetét vizsgáljuk. Az absztraktot hagyományosan összefoglaló, a tanulmányról tömör áttekintést nyújtó szövegtípusnak tartják. Ennek fényében szerkezete az összefoglalt tanulmányét követi, és ennek tartalmát ismerteti (Bhatia 1993). E leíró modellt a tanulmány részei után IMRD-modellként (vagyis „introduction”, „methods”, „results”, „discussion” – bevezető, módszerek, eredmények, tárgyalás) szokás emlegetni.

Az absztrakt mint műfaj, vagy alműfaj, szerepe azonban nem merül ki a tanulmány szerkezetének egyszerű követésében, tartalmi elemeinek rövid bemutatásában, hanem azokat bizonyos megfontolások szerint, rendezetten tárlja (Hyland 2004). Szerepe a – Samraj (2005) által – „műfajcsomag”-nak („genre set”) nevezett tudományos műfajok együttesében bonyolultabb, mint a hagyományos megközelítés sugallja. Az absztrakt mint műfaj a tanulmány viszonylatában létezik, csupán arra utal, önmagára nem. Szerepét egyre inkább a kutatói és tudományos promócióban, önreklámozásban, figyelemfelkeltésben, a diskurzusközösség bizalmának elnyerésében, illetve az abban való tagság bizonyításában keresik (Hyland 2004). Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a tudományos műfajok tudományterületenként nagyfokú eltéréseket, az absztrakt (Hyland 2004: 70, Samraj 2002a) és például a bevezető tekintetében is (Samraj 2002b) szerkezeti és súlyponti változatosságot mutatnak (ami időben is változik, l. Hyland 2004: 81–84), ezért a modellek és általánosítások csak bizonyos keretek között érvényesek. A műfajok vizsgálatának kontrasztív, interkulturális

(Connor 2004, Belcher 2014) megközelítésével számos tanulmány foglalkozik, a fordítás gyakran elhanyagolt szerepét is méltatva (Pisanski Peterlin 2014). Az absztrakt műfajában ezenkívül kutatták már például az egyes nyelvészeti folyóiratok absztraktjaira jellemző retorikai szerkezetet is (Lorés 2004), tehát a műfajok akár folyóiratonként is változatosságot mutathatnak.

A tudományos műfajok közül hazánkban leginkább a bevezetőket vizsgálták (Árvay és Tankó 2004, Futász 2006, Neumayer 2009), Swales (1990) KTM-modelljét alkalmazva. Neumayer (2014) a tanulmányok kulturális különbségeiről nyújt szakirodalmi áttekintést, míg az absztraktokat Márta (2004a) tekinti át, aki a műfajt „kivonat”-nak nevezi.

A jelen vizsgálat anyagához és módszereihez legközelebb Márta (2004b) kutatása áll, aki magyar szerzők magyar és angol konferenciaelőadásainak absztraktjait vizsgálta a retorikai szerkezet (IMRD-modell szerint), a szövegek lexikogrammatikai tulajdonságai, a kohézió, valamint a szerzői jelenlét vonatkozásában. Eredményei szerint a magyar előadásabsztraktok retorikai szerkezete eltér – az általa összehasonlítási alapul használt – Kaplan et al. (1994) amerikai eredményeitől. A vizsgált absztraktok kb. harmada követi az „IMRD” struktúráját, az eredményekre és következtetésekre vonatkozó mozzanatot viszont „a magyar szerzők sokkal nagyobb arányban hangsúlyozzák” (Márta 2004b: 149).

3. Kutatás célja, kutatási kérdések és hipotézisek

A jelen tanulmány magyar és angol absztraktok retorikai mozzanatszerkezetét elemzi, célja hármas. Egyrészt megvizsgálja a retorikai mozzanatszerkezet változását magyarról angolra fordított absztraktok esetében, másrészt összeveti a fordított angol és eredeti angol szövegek mozzanatszerkezetét, harmadrészt összehasonlítja a két elemzési modell (KTM- és Hyland-modell) alkalmazhatóságát. Arra keresi a választ, hogy a korpusz egyes alcsoportjaiban eltér-e az absztraktok mozzanatszerkezete, tehát különbözik-e az egyes modellek szerint a mozzanatok száma és típusa, valamint terjedelme. Ezenkívül azt kutatja, mennyiben felelnek meg egymásnak a két modellel nyert eredmények.

Mivel a magyar kutatásban az absztraktot – jelentősége ellenére – keveset kutadják (l. Márta 2004b: 41), és a műfajkutatásban leginkább a KTM-modellt alkalmazzák (vö. Márta 2004b, aki IMRD-modellt használt), szükséges a modell alkalmazhatóságát megvizsgálnunk, az így kapott eredményeket pedig hasznos lehet alternatív modellel, amely a jelen esetben Hyland (2004), nyert adatokkal egybevetni, hogy a vizsgálat módszeréből származó torzításokat minimalizáljuk, és az elemzési eljárásokat megalapozottan fejleszthessük tovább. Ennek révén tehát nemcsak a KTM, hanem Hyland (2004) elemzési lehetőségeit is fel tudjuk tárni. Ezenkívül a modellek alkalmasságának vizsgálata a további kutatások számára is tanulságokkal járhat, hiszen a két modell egymáshoz viszonyított eredményei segíthetnek a modellek módosított változatainak kidolgozásában. A kutatásban ezenfelül fordítási adatokat is használunk, hogy a célnyelvi normák magyar környezetben készült szövegekre gyakorolt hatását

is tanulmányozhassuk, az ilyen irányú elemzések pedig a műfajkutatáson túl a fordítástudomány szempontjából is relevánsak.

A műfajkutatás jelentőségét a fordítástudomány szempontjából Károly (2007: 129–219, 2014: 40–50) ismerteti. Röviden azt mondhatjuk, hogy egy bizonyos műfajba tartozó szöveg fordításának meg kell felelnie a célnyelvi műfaj elvárásainak és jellemzőinek ahhoz, hogy célnyelvű, e műfajba tartozó szövegekkel egyenértékű legyen, vagyis velük azonos funkciót tölthessen be. Mivel az angol absztraktokat magyar kutatók gyakran tanulmányukra vagy magyar absztraktjukra alapozva fogalmazzák meg, a forrásnyelvi és célnyelvi műfajkritériumok tudatosítása segíthet a fordítás-fogalmazás folyamatából eredő, a célnyelvnek nem megfelelő jegyek kiküszöbölésében. A mindkét nyelvi közeg diskurzív jellegzetességeit felmutató szöveget Tirkkonen-Condit (2001) „hibrid” szövegnek hívja, a fordítási adatok bevonása az elemzésbe e probléma vizsgálatára is alkalmas.

Az absztrakt mint tudományos műfaj jellemzőire – promóciós szerepére (Hyland 2004), tartalmi elvárásaira (Bhatia 1993), terjedelmi korlátaira – alapozva (a tudományos írásgyakorlat áttekintéséhez l. Bennett 2009), valamint tekintettel a vizsgált anyag jellegére (fordítástudományi folyóiratokból származó tanulmányok absztraktjai), a magyar és angol absztraktok retorikai szerkezetének különbségére, a célnyelvi és eredeti angol absztraktok hasonlóságára számíthatnánk. Ebből kifolyólag a következő hipotéziseket állítottam fel: 1. a magyar és célnyelvi angol absztraktok szerkezete a fordítás során nem változik lényegesen, 2. a célnyelvi és eredeti angol absztraktok mozzanatszerkezete hasonló, 3. a magyar alkorpusz retorikai mozzanatainak terjedelmét lényegesen meghaladja a célnyelvi angol alkorpusz, 4. a korpusz célnyelvi és eredeti angol szövegeit magában foglaló csoportjában a mozzanatok terjedelmét tekintve nem áll fenn lényeges különbség.

4. Anyag, módszer

A *Fordítástudomány* (rövidítve: FT) magyar és angol, valamint a *The Translator* (rövidítve: TTr) absztraktjaiból összesen 4765 szavas korpuszt állítottunk össze (l. 1. táblázat), mindkét folyóiratból 10–10 absztraktot választva ki, a következő szempontok alapján: 1. az absztraktok bemutatta kutatás hasonló vagy megegyező témával foglalkozzon, 2. empirikus és elméleti kutatások hasonló arányban legyenek jelen a két korpuszban.

Fontosnak találtuk a tudományterületet tekintve megegyező folyóiratok kiválasztását, mivel – ahogy Samraj (2002b) kimutatta –, még egymáshoz viszonylag közel álló diszciplínák absztraktjai is eltéréseket mutatnak. Nagyban befolyásolhatja az eredményeket, ha nem közel azonos tudományterületet és témákat bemutató anyaggal dolgozunk, azt kockáztatva, hogy esetleg nem tudnánk elkülöníteni egymástól a vizsgált témából eredő és a nyelvek normái okozta különbségeket. Ezért a magyar és nemzetközi tudományos publikáció viszonyában a *Fordítástudomány* és a *The Translator* megfelelő anyagot szolgáltat, különösen, hogy a *Fordítástudomány* magyar nyelvű cikkeihez magyar és angol

absztrakt is tartozik, míg sok rangos hazai tudományos folyóirat gyakran csak angol absztraktot közöl magyar nyelvű cikkei mellé, ami korlátozza a fordítási anyagot is kínáló folyóiratok számát – és így választási lehetőségeinket.

A célnyelvi angol alkorpusz a magyar absztraktok angol nyelvű változatát tartalmazza. A *The Translator* angol absztraktjait a tanulmányban „eredeti” angol megjelöléssel különböztetjük meg a *Fordítástudomány* „fordított” jelzővel illetett angol célnyelvi szövegeitől, amelyek kiindulópontjául a magyar absztraktok, illetve a magyar nyelven írt tanulmányok szolgáltak.

Amíg Márta (2004b) mondatszámot és az egyes mozzanatok előfordulásának számát emeli ki, addig a jelen kutatás az absztraktok és mozzanatok-lépések szószámára koncentrál, és az egyes mozzanatok hangsúlyosságát a szószám arányában méri.

1. táblázat

A korpusz szószáma és megoszlása

	Fordítástudomány		The Translator
	<i>Forrásnyelvi magyar</i> (HU FT)	<i>Célnyelvi angol</i> (EN FT)	<i>Eredeti angol</i> (EN TTr)
Szószám	1479	1672	1614
Össz. szószám	4765		

A statisztikai elemzés (2. táblázat) szerint a magyar és célnyelvi angol csoport szószámában ($\alpha = 0,05$ szignifikanciaszint mellett) szignifikáns különbséget észlelünk. A célnyelvi angol szövegek változását, terjedelmében és szerkezetében bekövetkezett módosulásokat a továbbiakban érdemes tehát vizsgálni. A célnyelvi és eredeti angol csoportok között ilyen eltérést nem észlelünk.

2. táblázat

A korpusz szószámának statisztikai elemzése

	HU (FT) – EN (FT)		EN (FT) – EN (TTr)	
	Átlagos szószám	147,9	167,2	167,2
t-érték	-2,48		0,361	
p-érték	0,02		0,36	

Hyland (2004) különböző színű szövegkiemelő tollal jelölte a szövegekben az egyes retorikai mozzanatokot. Ebben az elemzésben szintén így jártunk el,

azonban nem papíron dolgozva. A kiemelt egységek számlálása, szószámainak megállapítása és statisztikai elemzése a LibreOffice táblázatkezelő programjának segítségével történt. A két modell módszertani nehézségeiről a 4.3. pontban értekezünk részletesen.

4.1. Az alkalmazott elemzési modellek

A jelen kutatásban Swales (1990) tudományos tanulmányok bevezetőire kidolgozott, széles körben használt és elterjedt KTM-modelljét és Hyland (2004, rövidítve: HM) absztraktok leírására létrehozott modelljét használjuk.

A jelen vizsgálatban e két modellt alkalmazzuk annak érdekében, hogy a magyar és magyar forrásszöveggel rendelkező, angol nyelvű absztraktok kevéssé kutatott területét kellő alapossággal vizsgálhassuk, hiszen a témában végzett korábbi kutatások híján nem világos, mely módszer megfelelőbb, illetve képes jobban a két nyelven íródott, azonos műfajba tartozó szövegek tulajdonságainak, különbségeinek érzékelésére és kimutatására. Mivel a tudományos tanulmányok bevezetői és az absztraktok egyaránt a tanulmány szerkezetével és tartalmával állnak összhangban, Swales (1990) bevezetőkre kidolgozott modellje alkalmas lehet ilyen irányú vizsgálatokra. A korábban említett IMRD-modellhez képest, amelyet magyar kutatók is használtak (l. Márta 2004), Hyland (2004) modelljének előnye, hogy a cél meghatározását is külön mozzanatba sorolja, és a „termék” mozzanattal kellően tág mozzanatot kínál arra, hogy a kutatásnak az absztraktban megfogalmazott, tágra értelmezett eredményeit felölelje, vagyis mindazt, „amit elért” (Hyland 2004: 67) a kutatás. A két modell összevetése továbbá azt is lehetővé teszi, hogy ezek használatát és más-résről, elvonatkoztatva a jelen kutatástól, az egyes modelleket egyedül alkalmazó kutatások eredményeit könnyebben összehasonlíthatóvá tegyük.

Swales (1990) magyarul ún. KTM, vagyis a „kutatás terének megalkotása” (Károly 2007: 153) néven ismert modelljét (eredetileg: *CARS model*: „Create a Research Space” (Swales 1990: 140) Károly (2007: 154) fordításában ismertetjük, és az 1. ábrában hasonlítjuk össze Hyland (2004: 67) rendszerével (az ábra csupán a vizsgált korpuszban előforduló lépéseket mutatja). Mindkét modell mozzanatokra (M: *move*, mozzanat) osztja a műfajok (bevezető, absztrakt) retorikai szerkezetét, Swales (1990) ezt további lépésekre (S: *step*, lépés) tagolja. Swales (1990) modelljében a tanulmány bevezetőjének célja a kutatási tér megteremtése, ennek megalapozása, szűkebb kijelölése és a kutatás elhelyezése. Ennek megfelelően az első két mozzanat bevezeti a témát, valamint pozicionálja a megelőző kutatások, a szakirodalom szempontjából, majd a megalapozott kutatási térben létrejött tanulmányra, ennek céljára és eredményeire helyezi a hangsúlyt. Hyland (2004) az absztraktot elsődlegesen promóciós, diskurzív eszközökkel manipuláló szövegnek látja, amely kiélezett versenyhelyzetben létezik, az olvasó érdeklődését kívánja felkelteni, és meggyőzni arról, hogy a kutatás figyelmére érdemes, fontos eredményekkel szolgál, vagy jelentős problémával foglalkozik, továbbá szerzője kompetens tagja a kutatói közösségnek, kutatása megbízható. Ezt a szemléletet tükrözi a „termék” (*product*) mozzanat elnevezése, amely a „piacképes” eredményeket ismerteti. Az általa kidolgozott modell

„bevezető” (*introduction*, rövidítve: I), „cél” (*purpose*, rövidítve: P), „módszerek” (*methods*, rövidítve: M), „termék” (*product*, rövidítve: Pr) és „következtetés” (*conclusion*, rövidítve: C) mozzanatokból áll.

A KTM-modellen, egyes lépéseinek egymástól eltérő funkciója miatt (1. M3S1 és M3S2), a későbbi elemzés során a következő módosításokat hajtottuk végre: az M3S1 és az M3S2 lépéseket nem vontuk egy mozzanatba, az M1 és M2 mozzanatot viszont gyakran egy mozzanatként kezeltük, ez utóbbira a „korrigált” jelző használatával utalunk. Az 1. ábrában a két modell szerkezeti egységeit feleltettük meg egymással, a jelen kutatás eredményeiből levezethető funkcionális megfelelésük szerint.

1. ábra

A KTM-modell (Swales 1990: 141) és Hyland (2004: 67) modellje

Hyland (2004: 67)		Swales (1990: 141)		
Bevezető	Megalapozza a tanulmány kontextusát	1. mozzanat	1. lépés M1S1	A téma központi jellegének megállapítása
			2. lépés M1S2	Általánosítások megfogalmazása a témában
		2. mozzanat	1A lépés M2S1A	Ellentétes állítások megfogalmazása
			1B lépés M2S1B	Kutatási űr megjelölése
Cél	Ismerteti a tanulmány célját, hipotéziseit, a kutatói szándékot	3. mozzanat	1A lépés M3S1A	Célok meghatározása
			1B lépés M3S1B	A kutatás bejelentése
Módszer	Ismerteti a kutatást, módszereit, eljárásait, feltevéseit, megközelítését, adatait		1B lépés M3S1B	
Termék	Ismerteti a kutatás fő eredményeit, kimenetelét, érveit, amit elért		2. lépés M3S2	A kutatás fő eredményeinek bejelentése
Következtetés	A kutatás eredményeit, kimenetelét, érveit, tanulságát kiterjeszti a kutatás határain túl, vagy azon túl értelmezi			
			3. lépés	A tanulmány felépítésének áttekintése

Amint az 1. táblázatból látszik, Hyland „bevezető”-jének a KTM 1. és 2. mozzanata felel meg, a „cél”, „módszer” és „termék” mozzanatokkal Swales 3. mozzanata párhuzamos, ennek 3. lépése azonban nem hozható kapcsolatba egyetlen Hyland által javasolt mozzanattal sem. Amikor tehát Hyland modelljével elemzünk, a KTM 3. mozzanatának 3. lépését nem tudjuk elkülöníteni, és az M3S3 lépést jelző részletet Hyland aktuális mozzanatába soroljuk, amely az M3S3-nek tulajdonítható nyelvi elemeket éppen magában foglalja.

4.2. Mintaelemzés

Az alábbiakban a két modellel végzett elemzés különbségeit mutatjuk be a korpusz anyagából (a *Fordítástudomány* folyóiratból, rövidítés: FT) származó absztrakton. A szöveget először a KTM-, majd a Hyland-modell szerint elemeztük. A mozzanatok és lépések típusát zárójelben tüntetjük fel, a mozzanatok, illetve lépések határait kettős ferde vonallal választottuk el egymástól.

Megfigyelhetjük az (1) és (2) példa elemzésében, hogy Hyland (2004) „cél” mozzanata felöleli Swales (1990) M31B és M3S1A lépését, továbbá a „módszer” mozzanat beékelődését tapasztaljuk a „cél” mozzanatba a (2) elemzésben, az (1) példában viszont nem találunk ezzel párhuzamos beékelődést a mozzanatszerkezetben. A két modell eltérő, de átfedéseket eredményező elemzéshez vezet, amelyek különbségeik ellenére is jól összehasonlíthatók.

(1) // **(M3S1B)** A cikk az uniós HÉA-irányelv preambulumbekkezdéseinek téma-struktúráját elemzi angol–magyar párhuzamos korpuszon. // **(M3S1A)** Abból a hipotézisből kiindulva, hogy az azonos joghatás kiváltása érdekében egyazon jogszabály különböző nyelvű változatainak különösen koherensnek kell lenniük, két kérdésre keresi a választ: 1) az angol és a magyar változat azonos témastruktúra-mintázatot követ-e; 2) a mintázatok egybeesése vagy eltérése összefügghet-e a célnyelvi szöveg minőségével. // **(M3S1B)** A mondattopikok jelentés-konstruáló szerepének feltárására módszerként a Connor és Schneider által finomított Lautamatti-féle modellt használja. Vizsgálja a témaegységek egymáshoz való viszonyát, a témaegységek fejlődését és a tematikus mélységet, // **(M3S2)** és megállapítja, hogy a párhuzamos korpusz témastruktúrája igen nagymértékű azonosságot mutat. Ez arra enged következtetni, hogy a fordítók/lektorok stratégiája főként jogi szempontú volt, ami felveti azt az igazolásra váró feltételezést, hogy jogszabályok esetén a pragmatikai ekvivalencia követelménye szorosan összefügghet az azonos/nagyon hasonló téma-szerkezettel. A témastruktúra kvalitatív elemzése főként a determinánsok eltérő értelmezése miatt már jelentős eltéréseket mutat, mely összefügghet a célnyelvi szöveg minőségével. (FT6H, KTM-modell)

(2) // **(CÉL)** A cikk az uniós HÉA-irányelv preambulumbekkezdéseinek téma-struktúráját elemzi angol–magyar párhuzamos korpuszon.

Abból a hipotézisből kiindulva, hogy az azonos joghatás kiváltása érdekében egyazon jogszabály különböző nyelvű változatainak különösen koherensnek kell lenniük, két kérdésre keresi a választ: 1) az angol és a magyar változat azonos témastruktúra-mintázatot követ-e; 2) a mintázatok egybeesése vagy eltérése összefügghet-e a célnyelvi szöveg minőségével. A mondatpikok jelentéskonstruáló szerepének feltárására **// (MÓDSZER)** módszerként a Connor és Schneider által finomított Lautamatti-féle modellt használja. **// (CÉL)** Vizsgálja a témaegységek egymáshoz való viszonyát, a témaegységek fejlődését és a tematikus mélységet, **// (TERMÉK)** és megállapítja, hogy a párhuzamos korpusz témastruktúrája igen nagymértékű azonosságot mutat. Ez arra enged következtetni, hogy a fordítók/lektorok stratégiája főként jogi szempontú volt, ami felveti azt az igazolásra váró feltételezést, hogy jogszabályok esetén a pragmatikai ekvivalencia követelménye szorosan összefügghet az azonos/nagyon hasonló téma-szerkezettel. A témastruktúra kvalitatív elemzése főként a determinánsok eltérő értelmezése miatt már jelentős eltéréseket mutat, mely összefügghet a célnyelvi szöveg minőségével. (FT6H, Hyland-modell)

4.3. A modellek felvetette módszertani problémák

A KTM-modell elemzéséhez Swales (1990) mozzanatmeghatározásai és meta-nyelvi példái szolgáltak alapul. Külön a módszereket taglaló részekre kidolgozott lépés hiányában ezeket az M3S1B lépéshez soroltuk. Hyland modelljében a „cél” mozzanattal jelöltük a kutatás explicit és implicit célját megfogalmazó lépéseket. A „cél” mozzanat elkülönítése a „termék” és a „módszer” mozzanattól is olykor problematikusnak bizonyult az elemzés során.

A célt Hyland (2004: 66) a kutató vagy a kutatás céljaként határozza meg, azonban nem minden esetben találkozunk explicit célhatározós szerkezetekkel, így olyan kifejezések is, mint „in this article we argue that/review”, és „this paper is a critical engagement” (Hyland 2004: 72) szintén a „cél” mozzanatot valószínűsítették meg, ezeket a KTM-modell az M3S1A vagy 1B lépéséhez sorolta volna.

A „termék” mozzanat megfogalmazása valamelyest tág: „Essentially a product is an outcome, or what the paper achieves” (Hyland 2004: 69). E meghatározás alapján a „cél” mozzanatba sorolt számos, implicit célt kifejező szövegrészletet akár „termék”-nek is tekinthetnénk, hiszen a kutatás akkor is elért, létrehozott valamit, ha például megvizsgálta az adott problémát vagy áttekintette a szakirodalmat.

Összességében azokat a szövegrészeket, amelyek az eredmények kinyeréséhez szükséges folyamatot, eljárást írnak le, a „cél” mozzanat körébe soroltuk, és csupán azokat a részeket tekintettük a „termék” megjelenésének, amelyek valamely kutatási folyamat végeredményére utaltak.

A „termék” és „következtetés” elválasztása sokszor interpretáció kérdése. Hiába említi például egy adott szöveg a „kutatás végkövetkeztetés”-ét, ha

a benne foglaltak nem terjednek az adott vizsgálat határain túl, és nem is sugallnak ezen túlmutató általánosításokat – a mozzanatot „termék”-ként és nem „következtetés”-ként értelmezzük.

5. Eredmények

A következőkben az absztraktok retorikai szerkezetét és tulajdonságait a KTM-, majd a Hyland-moddellel (2004) elemezve is bemutatjuk, kiemelve a két modellel végzett elemzés különbségeit, mivel a modellek együttes vizsgálata nemcsak árnyalhatja az eredményeket, hanem olyan különbségekhez is vezethet, amelyek nem a vizsgált anyagból, hanem magukból a vizsgálati eszközül választott modellekből is eredhetnek.

A következőkben megvizsgáljuk az absztraktokat alkotó (5.1.) és a korpuszban található lépéseket és a mozzanatok számát és típusát (5.2.), szerkezetét (5.3.), a fordítás erre gyakorolt hatását (5.4.), valamint a lépések és mozzanatok terjedelmét (5.5.), végül pedig a statisztikai elemzés eredményeit mutatjuk be (5.6.).

5.1. Az absztraktokat felépítő lépések száma és típusa

Az absztraktok KTM-modell szerint megállapított lépésszámát (a külön kezelt lépések miatt lépés- és nem mozzanatszámról beszélünk) a 3. táblázat mutatja, az absztraktokat alkotó lépések száma, az egész korpuszt tekintve, 2–7-ig terjed. A „korrigált” lépésszám a korábbiakban (4.1.) taglalt mozzanat-összevonásra (M1 és M2 egyesítése) vonatkozik.

A forrásnyelvi magyar absztraktok 2–5 retorikai lépésből állnak, a leggyakoribb a négy lépésből álló szerkezet. Ha az értékeket korrigáljuk, továbbra is ez marad a leggyakoribb. Az angol célnyelvű absztraktokat 2–4 lépés alkotja,

3. táblázat

Az absztraktok lépéseinek száma (KTM)

HU (FT)			EN (FT)		EN (TTr)	
Lépés-szám	Absz. szám	Korr.	Absz. szám	Korr.	Absz. szám	Korr.
2	2	2	4	4	2	2
3	2	3	1	2	1	3
4	5	4	5	4	4	2
5	1	1	0	0	0	1
6	0	0	0	0	2	1
7	0	0	0	0	1	1

a legtöbb absztrakt ebben a csoportban szintén négy lépést tartalmaz. Az eredeti angol absztraktok szerkezetében több lépést, 2–7-et figyelhetünk meg, a négy a leggyakoribb lépésszám, amely az M1 és M2 mozzanat korábban tárgyalt (1. 1.3.) összevonása után 3-ra módosul.

Hyland modelljével elemezve az absztraktok 1–6 mozzanatot tartalmaznak (1. 4. táblázat). A négy mozzanatból felépülő szerkezet bizonyult a leggyakoribbnak.

4. táblázat

Az absztraktok mozzanatainak száma (HM)

	HU (FT)	EN (FT)	EN (TTr)
<i>Mozzanatszám</i>	<i>Absz. szám</i>	<i>Absz. szám</i>	<i>Absz. szám</i>
1	0	0	1
2	1	1	1
3	2	2	1
4	5	5	4
5	2	1	2
6	0	1	1

Az 5. táblázat mutatja, a korpuszban a KTM-moddal azonosított lépések hány absztraktban jelennek meg. A korrigált M1–M2 mozzanatot, amely a bevezetést fogalmazza meg, az alcsoportok közel azonos számú cikkében találjuk meg. Kifejezett kutatási célt meghatározó lépést (M3S1A) a szövegek mintegy felében azonosíthatunk (a magyar absztraktok 50%-ában, a célnyelvi angol absztraktok 40%-ában, az eredeti angol absztraktok 60%-ában).

A harmadik mozzanat 1B lépése, „A kutatás bejelentése” (Károly 2007), mindhárom csoport összes szövegében jelen van. Az eredményeket (M3S2) a magyar és a fordított angol absztraktok 70%-a, az eredeti angol absztraktok 80%-a tartalmazza.

A Hyland-modellt alkalmazva hasonló képet kapunk (1. 6. táblázat). Bevezető mozzanatot a magyar szövegek 40%-a, a célnyelvi angol absztraktok 30%-a és az eredeti angol csoport fele tartalmaz. A magyar és célnyelvi angol alkorpuszban 9–9 esetben találunk „cél” mozzanatot, szemben az eredeti angol anyaggal, amelyben ez a mozzanat minden absztraktban előfordul. Érdemes megjegyezni, hogy a magyar és célnyelvi angol szövegek 70%-ában találjuk meg a „módszer” mozzanatot, amíg ez az eredeti angol csoport 40%-ában van jelen. E modell segítségével az is kiderül, hogy a magyar és a célnyelvi angol csoportban 3–3, az eredeti angolban négy absztrakt az adott kutatás eredményein túlmutató következtetéseket is levont.

5. táblázat

Az egyes lépéseket tartalmazó absztraktok száma az alkorpuszokban (KTM)

Lépéstípus	HU (FT)	Korrigált	EN (FT)	Korrigált	EN (TTr)	Korrigált
M1S1	1	4	1	3	2	5
M1S2	2		2		2	
M2S1A	1		0		0	
M2S1B	1		1		5	
M3S1A	5	5	4	4	6	6
M3S1B	10	10	10	10	10	10
M3S2	7	7	7	7	8	8
M3S3	1	1	0	0	2	2

6. táblázat

Az egyes mozzanatokot tartalmazó absztraktok száma az alkorpuszokban (HM)

Mozzanattípus	HU (FT)	EN (FT)	EN (TTr)
I	4	3	5
P	9	9	10
M	7	7	4
Pr	7	8	8
C	3	3	4

5.2. A korpuszban található lépések száma és típusa

A korpusz egyes alcsoportjai eltérő számú lépést tartalmaznak mindkét modell szerint elemezve. Az „újranelhasználás” jelensége (Hyland 2004: 69) miatt az egyes retorikai lépéseket tartalmazó cikkek száma nem egyenlő az alkorpuszokban található retorikai lépések összesített számával. A KTM-modellt használva a magyar alkorpuszban 35, a célnyelvi angolban 31, az eredeti angolban 42 lépést különítettünk el (korrekció után rendre 34, 30, 40). A korpuszban azonosított lépések számát és típusát a 7. táblázatban láthatjuk (korrigált adatokat lásd a 6. táblázatban), amely az egyes lépések az adott alkorpusz összes lépéséhez számított arányát is feltünteti.

Mindhárom alkorpuszban a M3S1A, M3S1B, M3S2 lépések, vagyis a kutatás céljának, főbb jegyeinek és eredményeinek bemutatása szerepelt a legnagyobb arányban.

7. táblázat

A korpuszban található lépések típusa és száma

Típus	HU (FT)		EN (FT)		EN (TTr)	
	Lépések száma		Lépések száma		Lépések száma	
M1S1	1	2,86%	1	3,23%	2	4,76%
M1S2	2	5,71%	2	6,45%	2	4,76%
M2S1A	1	2,86%	0	0,00%	0	0,00%
M2S1B	1	2,86%	1	3,23%	5	11,90%
M3S1A	6	17,14%	4	12,90%	8	19,05%
M3S1B	14	40,00%	14	45,16%	15	35,71%
M3S2	9	25,71%	9	29,03%	8	19,05%
M3S3	1	2,86%	0	0,00%	2	4,76%
Össz.	35		31		42	

A korrigált adatok tanúsága szerint feltűnő különbséget észlelünk az egyes csoportok között a „bevezetés” mozzanat alkalmazásának arányában. Az eredeti angol absztraktok 15%-át tette ki az egyesített M1–M2 mozzanat, összesen pedig kilenc idetartozó lépést alkalmaztak, az eredeti angol csoportban az absztraktok fele tartalmazza az M21SB lépést, amely a „kutatási úr”-t (Károly 2007) jelöli meg. Az öt előfordulásból háromszor a lépés az M1S1 lépést – vagyis a téma központi jelentőségét megalapozó lépést – követi, egy alkalommal pedig az M21SB lépés az absztrakt első lépését képi.

8. táblázat

A korpuszban található mozzanatok típusa és száma (KTM)

	HU (FT)		EN (FT)		EN (TTr)	
	<i>Mozzanatok száma</i>		<i>Mozzanatok száma</i>		<i>Mozzanatok száma</i>	
M1S1						
M1S2	4	11,76%	3	10,00%	6	15,00%
M2S1A						
M2S1B						
M3S1A	6	17,65%	4	13,33%	8	20,00%
M3S1B	14	41,18%	14	46,67%	15	37,50%
M3S2	9	26,47%	9	30,00%	9	22,50%
M3S3	1	2,94%	0	0,00%	2	5,00%

A korpusz mozzanatelemzését – a Hyland-modellt használva – a 9. táblázatban láthatjuk, amelynek eredménye szerint a magyar csoport 38, a célnyelvi angol 39 és az eredeti angol 38 mozzanatot tartalmaz. Mind a három csoport a „cél” mozzanatból tartalmazza a legtöbbet. Ezt követi a „termék” és a „módszer” mozzanata, meg kell említenünk azonban, hogy a „termék” és „következtetés” mozzanat szorosan összetartozik. E szerint az elemzés szerint is az eredeti angol absztraktok helyezték a legnagyobb hangsúlyt a bevezető mozzanatra. A magyar csoporthoz képest a célnyelvi angol absztraktokban több „termék” mozzanatot találunk.

9. táblázat

A korpuszban található mozzanatok típusa és száma (HM)

	HU (FT)		EN (FT)		EN (TTr)	
	<i>Mozzanatok száma</i>		<i>Mozzanatok száma</i>		<i>Mozzanatok száma</i>	
I	4	10,53%	3	7,69%	6	15,79%
P	15	39,47%	14	35,90%	14	36,84%
M	7	18,42%	8	20,51%	6	15,79%
Pr	9	23,68%	11	28,21%	8	21,05%
C	3	7,89%	3	7,69%	4	10,53%
Össz.	38		39		38	

5.3. Az absztraktok mozzanatszerkezete

A következőkben a KTM-modell alkalmazásával kirajzolódott lépésmintázatot ismertetjük (l. 10. táblázat). A mintázatok kinyeréséhez a modell mozzanatainak és lépéseinek módosítására volt szükség, amely a következőképpen történt: M3S1A és M3S1B lépéseket összefoglaló néven (M3) egy mozzanatként értelmeztük, mivel mindkét lépés ugyanazt a funkciót látja el, azzal a különbséggel, hogy a módszereket taglaló szövegrészeket is az M3S1B jelöléssel láttuk el (l. 1.3.). Ezenkívül az M1 és M2 mozzanatok lépéseit szintén összevontuk (M1–M2), mivel, az előbbiekhöz hasonlóan, ugyancsak azonos funkciót töltenek be (a kutatás bevezetését). Továbbá külön mozzanatként értékeltük az M3S2 lépést, mivel szerepe az M3S1-től alapvetően eltér, az eredményeket közli. Az így megállapított mintázatok eloszlását a 10. táblázat szemlélteti.

A magyar és a célnyelvi angol absztraktokban az összevont M3-ra és az eredményeket bemutató M3S2 lépésre alapozó szerkezetek dominálnak, az eredeti angol csoportban a bevezetést megvalósító mozzanattal kezdő szerkezetből annyit találunk, mint az M3-mal kezdőkből.

10. táblázat

Az absztraktok szerkezete (KTM)

Mozzanatszerkezet	HU (FT)	EN (FT)	EN (TTr)
M1–M2–M3–M3S2	1	1	3
M1–M2–M3–M3S2–M3	0	0	1
M1–M2–M3	2	2	1
M3	1	1	1
M3–M1–M2–M3–M3S2	0	0	1
M3–M3S2	4	4	3
M3–M3S2–M3–M3S2	0	2	0
M3–M3S2–M3–M3S2–M1–M2	1	0	0
M3S2–M3–M3S2	1	0	0

A KTM-modellben kialakult kilenc mintázattal ellentétben Hyland modelljét alkalmazva 19 szerkezeti mintázatot különíthetünk el a korpuszban. Ennek okát főleg az önálló „módszer” mozzanatban kereshetjük, ugyan a következtetések szétválasztása a „termék” mozzanattól is újabb szerkezettypusokat

eredményezett. A szerkezetek sokféleségéből következően jellemző mintázatokról nem beszélhetünk, azonban azt megállapíthatjuk a mozzanatok újrahasonosítását figyelembe véve, hogy az eredeti angol absztraktok több „bevezető” mozzanattal kezdődő szöveget tartalmaznak a másik két csoportnál, ezek között az I-P-Pr(-C) tekinthető a leggyakoribbnak 4 előfordulással. A magyar absztraktok szerkezetének törzsét a „cél”, „módszer” és „termék” mozzanat variációi adták.

11. táblázat

Az absztraktok szerkezete (HM)

Mozzanatszerkezet	HU (FT)	EN (FT)	EN (TTr)
I-M-P	1	0	0
I-P	0	0	1
I-P-Pr	0	0	1
I-P-Pr-C	1	1	3
I-P-M-P	1	1	0
I-Pr-M-P	0	1	0
P	0	0	1
P-I-M-P-Pr	0	0	1
P-Pr	1	1	0
P-Pr-P-Pr	0	1	0
P-Pr-P-Pr-I	1	0	0
P-M-P	1	1	0
P-M-P-M-Pr	0	0	1
P-M-P-M-P-Pr	0	0	1
P-M-P-Pr	2	0	0
P-M-P-Pr-C	1	1	0
P-M-P-Pr-M-Pr	0	1	0
P-M-Pr	0	1	0
Pr-M-Pr-C	1	1	1

5.4. A forrás- és célszövegek szerkezete

Érdeemes azt is megvizsgálunk, hogy a célnyelvi absztraktok szerkezete hogyan változott a forrásnyelviekéhez képest. A 2–3. ábra mutatja az egyes magyar és célnyelvi angol absztraktok felépítését. Az absztraktok szerkezete hat alkalommal változatlan maradt, három szöveg törölt összesen négy lépést, egy pedig betoldást hajtott végre.

2. ábra

A forrásnyelvi magyar absztraktok lépésszerkezete (KTM)

(1)	M3S1B	M3S1A	M3S1B	M3S2	
(2)	M3S1A	M3S1B			
(3)	M1S2	M3S1B	M3S3	M3S1B	
(4)	M3S1B	M3S2	M3S1B	M3S2	M2S1A
(5)	M3S1B	M3S1A	M3S2		
(6)	M3S1B	M3S1A	M3S1B	M3S2	
(7)	M1S2	M3S1B			
(8)	M3S2	M3S1B	M3S2		
(9)	M1S1	M2S1B	M3S1B	M3S2	
(10)	M3S1A	M3S1B	M3S1A	M3S2	

3. ábra

A célnyelvi angol absztraktok lépésszerkezete (KTM)

(1)	M3S1B	M3S1A	M3S1B	M3S2	
(2)	M3S1A	M3S1B			
(3)	M1S2	M3S1B	törlés (M3S3)	törlés (M3S1B)	
(4)	M3S1B	M3S2	M3S1B	M3S2	törlés (M2S1A)
(5)	M3S1B	törlés	M3S2		
(6)	M3S1B	M3S1A	M3S1B	M3S2	
(7)	M1S2	M3S1B			
(8)	M3S1B (beszúrás)	M3S2	M3S1B	M3S2	
(9)	M1S1	M2S1B	M3S1B	M3S2	
(10)	M3S1A	M3S1B	törlés (M3S1A)	M3S2	

4. ábra

A forrásnyelvi magyar absztraktok lépésszerkezete (HM)

(1)	P	M	P	Pr	C
(2)	P	M	P		
(3)	I	P	M	P	
(4)	P	Pr	P	Pr	I
(5)	P	M	P	Pr	
(6)	P	M	P	Pr	
(7)	I	M	P		
(8)	Pr	M	Pr	C	
(9)	I	P	Pr	C	
(10)	P	Pr			

5. ábra

A célnyelvi angol absztraktok lépésszerkezete (HM)

(1)	P	M	P	Pr	C	
(2)	P	M	P			
(3)	I	Pr	M	P		
(4)	P	Pr	P	Pr	törlés: I	
(5)	P	M	törlés: P	Pr		
(6)	P	M	P	Pr	beszúrás: M	Pr
(7)	I	beszúrás: P	M	P		
(8)	Pr	M	Pr	C		
(9)	I	P	Pr	C		
(10)	P	Pr				

A magyar és célnyelvi angol csoport szövegeinek szerkezetét, a Hyland-moddal elemezve, a 4. és 5. ábra mutatja. Ezt a modellt alkalmazva két törlést, két beszúrást és egy mozzanat típusának módosulását (l. részletesen 5. ábra) figyelhetjük meg. Mivel Hyland modellje nem választja szét a „cél” mozzanat különböző megvalósulásait, ahogy a KTM-modell teszi (M3S1A, M3S1B), a 10. szöveg szerkezetében végbement változást ez a modell nem érzékelteti (4–5. ábra).

5.5. A korpusz mozzanatainak, lépéseinek terjedelme

A lépések számán kívül ezek szószámban mért terjedelme is árulkodik az absztraktokban betöltött szerepükről, jelentőségükről. A 12. táblázat az egyes lépések összesített szószámát és a korpusz egészéhez viszonyított arányát ábrázolja (a korrigált M1–M2 mozzanat adataihoz l. a 13. táblázatot). Az angol eredeti absztraktok bevezetést megvalósító mozzanatának terjedelme, a szószámot tekintve, majdnem két és félszerese a célnyelvi angol absztraktokénak, amely megközelítőleg 10%-kal kevesebb szót tartalmaz a magyar forrásnyelvi csoportnál, és meghaladja a tanulmány céljára utaló M3S1A arányát is. A kutatási úrt megjelölő M2S1B lépés az eredeti angol szövegekben a magyar csoporthoz viszonyítva mintegy 5 és félszer, a fordított angol absztraktokhoz képest 7-szer több szóban valósult meg. Az eredmények ismertetése viszont az angol eredeti alkorpuszban rövidebb terjedelemre szorítkozott, az összesített szószám 28%-át téve ki, ellenben a másik két csoport 40%-ot meghaladó arányával.

12. táblázat

A lépések terjedelme és aránya a korpuszban (KTM)

Lépés	HU (FT)		EN (FT)		EN (TTr)	
	Szószám	<i>A korpusz arányában</i>	Szószám	<i>A korpusz arányában</i>	Szószám	<i>A korpusz arányában</i>
M1S1	9	0,61%	10	0,60%	46	2,85%
M1S2	50	3,38%	64	3,83%	62	3,84%
M2S1A	18	1,22%	0	0,00%	0	0,00%
M2S1B	25	1,69%	18	1,08%	132	8,18%
M3S1A	173	11,70%	131	7,83%	232	14,37%
M3S1B	533	36,04%	742	44,38%	667	41,33%
M3S2	667	45,10%	707	42,28%	458	28,38%
M3S3	4	0,27%	0	0,00%	17	1,05%
Össz. szó	1497		1672		1614	

Ha a fentieket összehasonlítjuk a Hyland-moddal végzett elemzéssel (l. 14. táblázat), igen hasonló képet kapunk, az összevont M1–M2 mozzanat megfelel a Hyland-modell „bevezető” mozzanatának. Ezen modell „cél” mozzanata felöleli az M3S1A-lépést és az M3S1B egy részét, hiszen ez utóbbi a Hyland-modell módszerek lépését is magában foglalja. A „termék” és „következtetés” mozzanatok az M3S2 lépéssel hozhatók összefüggésbe, figyelembe véve, hogy a KTM-moddal a tanulmány felépítésére utaló lépése (M3S3) Hyland modelljében nem különül el, ezért az éppen ezt az utalást tartalmazó lépésbe számít

13. táblázat

A korrigált lépések terjedelme és aránya a korpuszban

Lépés	HU (FT)		EN (FT)		EN (TTr)	
	Szószám	A korpusz arányában	Szószám	A korpusz arányában	Szószám	A korpusz arányában
M1S1	102	6,90%	92	5,51%	240	14,87%
M1S2						
M2S1A						
M2S1B						

bele. Hyland modelljében is világosan megfigyelhető az eredeti angol csoport „bevezető” mozzanatára fektetett hangsúly, szemben a magyar és célnyelvi angol csoporttal. A többi mozzanat tekintetében azonban más képet mutat.

A módszerek különválasztásával csökkent a célt kifejező mozzanat nagysága, egyszersmind egy kisebb terjedelmű „módszer” mozzanatot eredményezve. A módszerek kifejtettségének változásának megfigyelését a KTM-modell nem tette volna lehetővé, Hyland modellje azonban a mozzanat növekedését jelzi a magyar és fordított absztraktok között, és kitűnik az is, hogy az eredeti angol csoport szentelte a legnagyobb szószámot a korpuszban e mozzanathoz. Szükségesnek tartottuk a Hyland-modell „termék” és „következtetés” mozzanatának egységét érzékeltetni, egyrészt azért, mert ennek révén vethető össze a KTM-modell M3S2 lépésével, másrészt azért, mert a „termék” és „következtetés” megkülönböztetése sok esetben jelentésbeli árnyalatokon múlik (l. 1.3., 3.1. módszerek). Ugyanakkor, a két mozzanatot külön kezelve, kisebb eltérések tűnnek ki az egyes alcsoportok között, a magyar absztraktok „következtetés”

14. táblázat

A lépések terjedelme és aránya a korpuszban (HM)

Lépés	HU (FT)		EN (FT)		EN (TTr)	
	Szószám	A korpusz arányában	Szószám	A korpusz arányában	Szószám	A korpusz arányában
I	102	6,90%	92	5,50%	240	14,87%
P	631	42,66%	600	35,89%	700	43,37%
M	79	5,34%	194	11,60%	211	13,07%
Pr	591	39,96%	704	42,11%	370	22,92%
C	76	5,14%	82	4,90%	93	5,76%
Össz. szó	1479		1672		1614	

mozzanata éri el a legnagyobb szószámot és az alcsoport egészéhez mért arányt. Amíg a KTM-moddal elemezve a szövegeket mindhárom csoportban, viszonylag egységesen – az eredeti angol absztraktokat leszámítva, amelyekben az összevont „bevezető” mozzanat nagyobb szószámot ért el a többi csoportnál – a harmadik mozzanatba tartozó M3S1A, M3S1B és M3S2 lépés tette ki a korpusz legnagyobb részét, addig a Hyland-modell kevésbé egységes képet rajzol. Ennek értelmében a „bevezető” mozzanat a magyar forrásnyelvi szövegek körében is a legnagyobb terjedelmű mozzanatok közé lépett (megközelítőleg 7%), ugyan továbbra is kisebb szószámmal és arányban, mint az eredeti angol csoportban.

5.6. Az alkorpuszok Hyland-modell szerint megállapított mozzanatainak terjedelmében mért eltérések statisztikai vizsgálata

A KTM-modell korábban jelzett hiányosságát szem előtt tartva (a módszerek leírását az M3S1B lépésbe kell sorolnunk), továbbá azt, hogy a Hyland-modell

15. táblázat

*A mozzanatok számának statisztikai vizsgálata az alkorpuszok között (HM (szignifikanciaszint: * $p < 0,05$))*

	HU (FT) – EN (FT)		EN (FT) – EN (TTr)	
	I		I	
Átlag (szószám)	0,4	0,3	0,3	0,6
t-érték	1		-1,406	
p-érték	0,172		0,097	
	P		P	
Átlag (szószám)	1,5	1,4	1,4	1,4
t-érték	0,557		0	
p-érték	0,296		0,5	
	M		M	
Átlag (szószám)	0,7	0,8	0,8	0,6
t-érték	-1		0,802	
p-érték	0,17		0,222	
	Pr		Pr	
Átlag (szószám)	0,9	1,1	1,1	0,7
t-érték	-1,5		1,309	
p-érték	0,084		0,111	
	C		C	
Átlag (szószám)			0,3	0,4
t-érték	Megegyező eloszlás		-0,557	
p-érték			0,296	

16. táblázat

A mozzanatok terjedelmének statisztikai vizsgálata az alkorpuszok között (HM)
(szignifikanciaszint: * $p < 0,05$)

	HU (FT) – EN (FT)		EN (FT) – EN (TTr)	
	I		I	
Átlag (szószám)	10,2	9,2	9,2	24
t-érték	0,395		-1,529	
p-érték	0,351		0,08	
	P		P	
Átlag (szószám)	63,1	66,667	60	70
t-érték	0,5		-0,526	
p-érték	0,315		0,306	
	M		M	
Átlag (szószám)	7,9	19,4	19,4	21,1
t-érték	-2,487		-0,117	
p-érték	0,017*		0,455	
	Pr		Pr	
Átlag (szószám)	59,1	70,4	70,4	37
t-érték	-1,889		1,75	
p-érték	0,05		0,057	
	C		C	
Átlag (szószám)	7,6	8,2	8,2	9,3
t-érték	-0,301		-0,259	
p-érték	0,385		0,401	

alkalmazva a „módszer” mozzanatban szignifikáns eltérést figyelhettünk meg a magyar és célnyelvi angol csoportok között, valamint azt, hogy ha az M3S1B lépést erre nézve korigálnánk, akkor az M3S1A lépéssel megegyező funkciójú mozzanatot kapnánk, tehát ezeket összeadva, a Hyland-modell „cél” mozzanataival megegyező szerepű mozzanat keletkezne – ezen a ponton pedig lényegében már a Hyland-modell egy változatával dolgoznánk –, az alkorpuszok egyes absztraktjaira vonatkozó összesített statisztikai vizsgálatot a Hyland-modellt alkalmazva végeztük el és közöljük az alábbi, 15. és 16. táblázatban.

A mozzanatok alkorpuszokban mért eloszlásában nem tapasztalunk számottevő különbséget. A mozzanatok terjedelmét tekintve azonban, ugyan egyedül a módszerek mozzanat esetében, a vizsgálat szignifikáns eltérést mutatott ki a magyar és angol célnyelvi alkorpuszban. A mért érték több esetben (l. „termék” és „cél” mozzanata) megközelítette a szignifikanciaszintet.

6. Következtetés

6.1. Hipotézisvizsgálat

Következtetésképp elmondhatjuk, hogy a korpusz alcsoportjai között nem tapasztaltunk lényegi különbséget a mozzanatok eloszlását és terjedelmét tekintve, és bár a magyar és célnyelvi angol csoport szószáma szignifikáns terjedelmi eltérést mutatott, a retorikai mozzanatszerkezet terjedelmi tulajdonságait tekintve csupán a „módszer” mozzanat esetében beszélhetünk szignifikáns eltérésről, bár több mozzanat is megközelítette a szignifikanciahatárt (l. 16. táblázat).

A magyar és angol célnyelvi absztraktok szerkezetének hasonlóságára vonatkozó 1. hipotézis igazolódott. Továbbá a célnyelvi és az eredeti angol absztraktok szerkezetében sem tapasztaltunk statisztikailag jelentős különbséget, ezért a 2. hipotézis is igazolódott, amely a célnyelvi és eredeti angol absztraktok mozzanatszerkezetének hasonlóságát mondta ki. Nem igazolódott a 3. hipotézis, amely a magyar és célnyelvi angol mozzanatszerkezet terjedelmi aspektusának lényeges különbségével számolt, mivel csak egy mozzanat („módszerek”) esetében volt erre példa. A 4. hipotézis, amely értelmében a mozzanatok terjedelmében a célnyelvi és eredeti angol nyelvű absztraktok csoportját összehasonlítva nem találunk szignifikáns eltérést, igazolódott.

A kis korpuszon végzett kvantitatív és kvalitatív vizsgálat nem mutatott ki lényeges eltérést a különböző absztraktok (forrásnyelvi magyar, célnyelvi angol, eredeti angol) retorikai mozzanatszerkezetében, az egyes mozzanatok és lépések statisztikailag nem szignifikáns eltéréseit viszont tanulságos lehet közelebb-ről szemügyre venni, hiszen ezek a kis korpuszon tapasztalt statisztikailag nem szignifikáns különbségek nagyobb, reprezentatív korpuszon vizsgálva akár jelentős eltérésekre is utalhatnak. Az absztrakt sikeres promóciós használatához kimerítőbb ismeretekre van szükségünk a magyar és magyar szerzők angol nyelvű absztraktjainak retorikai szerkezetét illetően.

6.2. Az egyes lépések, mozzanatok szintjén észlelt különbségek

Többször utaltunk rá, hogy az eredeti angol absztraktok csoportja több lépésben és szóban valósította meg a „bevezető” mozzanatot (l. 5–9., 12–14. táblázatot). A KTM-modellt alkalmazva pedig azt látjuk, hogy az öt „bevezető” mozzanatot tartalmazó absztraktból négy az M1S1 és M2S1B lépések együttesével nyitja a szöveget, ezenkívül pedig még két kutatási úrt megjelölő M2S1B lépést találunk az alkorpuszban. Ezt összehasonlítva a magyar és célnyelvi angol csoporttal, amelyekben 1-1 M2S1B lépést figyelhetünk meg, mindkét esetben az M1S1 lépést követve, arra következtethetünk, hogy a *The Translator*ból származó absztraktok nagyobb hangsúlyt fektettek a kutatási téma kijelölésére és a bemutatott tanulmány jelentőségnek megalapozására. Ez mutathatná azt, hogy ez utóbbi csoport az absztraktot nagyobb mértékben kezeli, Hyland (2004) kifejezésével élve, promóciós műfajként. A korpusz méretéből adódóan azonban nem vonhatunk le általánosításokat.

Megfigyelhettük azt is, hogy a célnyelvi angol absztraktok a „módszer”-t és a „következtetés”-t magasabb szószámban fogalmazták meg a magyar eredeti absztraktokhoz képest, ami érdekes eredmény, figyelembe véve, hogy a hazai folyóirat célközönsége vélhetőleg továbbra is a magyar absztraktot olvassa elsődlegesen. Ebből gondolhatnánk arra – tekintettel a „bevezető” mozzanatok szószámának csökkenésére –, hogy a fordított absztraktok az eredményekre és a használt módszerekre helyezik a hangsúlyt, és ezzel kívánják közvetíteni az olvasónak a tanulmány fontosságát, a szerzők kutatói kompetenciáját. Hyland (2004) is többször kiemeli az eredmények fontosságát mind az olvasók érdeklődésének felkeltésében, mind a kutató kompetenciájának bizonyításában és a kutatás hasznosságának megalapozásában. Feltűnik továbbá az is, hogy az eredeti angol csoport eredményeket ismertető mozzanata a másik két alkorpuszhoz képest kevesebb szót tartalmazott. Ezen eredmények értékelésekor figyelembe kell vennünk, hogy ugyan a korpuszt hasonló témájú és módszereket alkalmazó szövegekből válogattuk (l. függelék), a különbségek a kis korpusz anyagának aránytalanságából is adódhatnak.

7. A modellek összehasonlítása

Mint korábban láttuk, a KTM-modell esetében az M1 és M2 mozzanat egyesítésére volt szükség, hogy egymással szemléletesebben összehasonlíthassuk az adatokat, arra a megfigyelésre alapozva, hogy e két mozzanat funkciója lényegesen nem tér el egymástól. Az így keletkező egyesített M1–M2 bevezetést megvalósító mozzanat pedig összevethető Hyland „bevezető” mozzanatával.

A KTM-modell harmadik mozzanatának két lépését (M3S1A, M3S1B) szintén összehasonlíthatnánk és megfeleltethetnénk Hyland „cél” mozzanatával, azzal a kitételrel, hogy az elemzés során a módszerekre utaló részeket is az M3S1B lépéshez soroltuk. Itt megemlítendő, hogy a KTM-modell M3S1B lépése volt az, amelyhez a nehezen osztályozható lépéseket legtöbbször soroltuk. Ebből a szempontból Hyland modelljéből a „cél” mozzanat felel meg ennek a lépésnek. Mint utaltunk rá, hasznosnak bizonyult a „módszer” mozzanat különválasztása Hyland modelljében, amely szignifikáns különbség regisztrálására volt képes. A KTM-modellben a módszerek is az M3S1B alá tartoznak, ezért az M3S1A és M3S1B lépéseket, mint láttuk (3.2, 3.5.), csak akkor vethetjük össze Hyland rendszerének „cél” mozzanatával, ha erre korrigálunk. A Hyland-modell „cél” lépése ezek után megegyezik az M3S1A és M3S1B lépésekkel, amelyekről elmondhatjuk, hogy explicit és implicit kutatási célt fogalmaznak meg. A KTM-modell M3S2 lépése megegyezik Hyland „termék” és „következtetés” mozzanatával, ennek kapcsán arra kell figyelemmel lennünk, hogy Hyland „következtetés” mozzanata is lényegében eredményeket fogalmaz meg, a kettő között a különbség jelentésbeli, amelyet sokszor nehéz elhatárolni. Összességében megállapíthatjuk, hogy a tanulmányok bevezetőjére kidolgozott Swales-féle KTM-modell, kisebb korrekciókkal, megfeleltethető Hyland absztraktokra kidolgozott modelljével. Ez a műfajcsomagok (Samraj 2005) kutatásának szükségességét, a műfajok összefüggését jelzi.

7.1. A modellek továbbfejlesztése

Hyland (2004) „módszer” mozzanatának elkülönítése a „cél” mozzanattól nem várt nehézségeket okozott. Hyland (2004: 68) maga is beszél beékelte mozzanatokról, erre a következő példát adja:

- (3) // (METHOD) To study the expression of ALDHs in plants we isolated and characterized a cDNA coding for a putative mitochondrial ALDH (TobAldh2A) in *Nicotiana tabacum*.

Az (3) példát Hyland (2004) „módszer” mozzanatként jelöli meg, és megemlíti, hogy a „cél” mozzanat ebbe van beágyazva. Ennek ellenére a részletet nem bontotta két mozzanatra. Vessük össze ezzel a következő (4) példát (Hyland 2004: 69):

- (4) // (PURPOSE) This article outlines the author’s proposals for how to remedy the problem, // (PRODUCT) giving an initial outline and an analysis of the current state of handicapped people in China.

A (4) példát az elemzés két mozzanatra osztotta. Ez felveti a kérdést, mi alapján döntsük el, hogy két mozzanatról vagy egy mozzanatra egy másikba való beágyazódásáról van-e szó. A jelen kutatás lehetőség szerint felbontotta a beékelte mozzanatokot, és az első példát a következőképpen osztotta volna fel:

- (5) // (PURPOSE) To study the expression of ALDHs in plants // (METHOD) we isolated and characterized a cDNA coding for a putative mitochondrial ALDH (TobAldh2A) in *Nicotiana tabacum*.

A vizsgált korpuszból származó (6) és (7) példa azt szemlélteti, hogy a fordítás miatt megváltozhat a mozzanatok értelmezése. A (6) magyar példában a „módszer” megjelenítése nem tűnt elég hangsúlyosnak ahhoz, hogy önállóan kezeljük, az angol célnyelvi változatban (7) viszont az *on the other hand* adverbális kötőszó (Halliday és Matthiessen 2014: 612) kitételével, aminek célja, hogy szembeállítsa a kvantitatív és kvalitatív megközelítésű elemzés eltérő eredményeit (ez esetben a kvantitatív vizsgálat nem állapított meg számottevő különbséget), a „módszer” ismertetése önálló mozzanattá vált.

- (6) (PRODUCT) A témastruktúra kvalitatív elemzése főként a determinánsok eltérő értelmezése miatt már jelentős eltéréseket mutat, mely összefügghet a célnyelvi szöveg minőségével. (FTH6)
- (7) (METHOD) On the other hand, the qualitative analysis of the topical structure of the two texts // (PRODUCT) displays some considerable differences owing to the divergent interpretation of determinants, which can possibly relate to the quality of the target text. (FTE6)

Az efféle beékel, beágyazott mozzanatok megbízható elemzéséhez területi és szerkezeti korlátok megszabására van szükség. A KTM-modellt alkalmazva, mivel ez nem különíti el „módszer” mozzanatot, az egész részletet az M3S2, tehát eredmények megvalósulásaként értelmeztük, és a részletnek módszerre vonatkozó részét nem tekintettük az M3S1B lépés megjelenésének.

A lépések és mozzanatok közti eligazodást az egyes retorikai egységek metanyelvének feltárása is segítené.

8. Összefoglalás

Az eredmények alapján összegzésképp elmondhatjuk, hogy a kis korpuszon végzett retorikaiszerkezet-elemzés nem mutatott szignifikáns eltérést sem a magyar és magyarról angolra fordított, sem pedig a fordított és eredeti angol absztraktok között, annak ellenére, hogy a magyar és az angolra fordított absztraktok szószámában szignifikáns különbséget észleltünk. Ennek ellenére meg kell azonban jegyeznünk, hogy a „bevezetés” mozzanata hangsúlyosabbnak mutatkozott az eredeti angol absztraktokban, szemben a magyar folyóiratból származó magyar és angol szövegekkel. Mivel a „bevezető” mozzanat nagyban hozzájárulhat a kutatás megfelelő pozicionáláshoz a nemzetközi kutatásban és szakirodalomban, e mozzanat használatát különösen érdemes lenne további kutatásokban elemezni. Ezenkívül megfigyelhettük a fordított angol absztraktokban a „módszerek” és az „eredmények” mozzanatok szószámának növekedését a magyar absztraktokhoz képest.

A jelen tanulmány a kétféle modell együttes használatának révén összevethette a széles körűen használt KTM-modell és Hyland (2004) modelljének eredményeit – így a két modell alkalmazhatóságát az absztrakt műfajának esetében. Míg mindkét modell jól használhatónak bizonyult, a KTM-modell bizonyos módosításokra szorult, hogy a vele nyert eredményeket szemléletessé, illetve a Hyland-moddellel összehasonlíthatóvá tehessek.

Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy a KTM két „bevezető” mozzanatát egy mozzanattá vonhatjuk össze, azonban ezen mozzanatok különböző lépéseit érdemes külön kezelni, vagy legalábbis utalni rájuk – amire a Hyland-modellben nincs lehetőség –, mivel képesek voltak különbségek regisztrálására a „bevezető” mozzanat megvalósításában, és így az adott kutatás helyének kijelölésében az adott tudományos területen. Az absztraktokat tekintve a KTM-modell harmadik mozzanatának a kutatást bejelentő két lépését elkülöníteni nem jár előnnyel az elemzés részletességét tekintve, valamint önálló „módszer” mozzanat hiányában az M3S1B lépés nyelte el az ide vonatkozó részeket.

Ebből kifolyólag az elemzés alapján az absztraktok elemzésére legjobban Hyland modellje felelhet meg, kiegészítve a KTM „bevezető” mozzanatának (M1–M2) a tanulmány elhelyezését árnyaló lépéseivel. Továbbá, a módszereket tekintve, az egyes mozzanatok és lépések szószámának mérése igen hasznosnak bizonyult, és olyan különbségeket világított meg, amelyek rejtve maradtak volna, ha csupán a mozzanatok és lépések számát vizsgáljuk.

Irodalom

- Árvey, A., Tankó, Gy. 2004. A Contrastive Analysis of English and Hungarian Theoretical Research Article Introductions. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* Vol. 42. No. 1. 71–100.
- Belcher, D. 2014. What We Need and Don't Need Intercultural Rhetoric for: A Retrospective and Prospective Look at an Evolving Research Area. *Journal of Second Language Writing* Vol. 25. No. 1. 59–67.
- Bennett, K. 2009. English academic style manuals: A survey. *Journal of English for Academic Purposes* Vol. 8. No. 1. 43–54.
- Bennett, K. 2013. English as a Lingua Franca in Academia: Combating Epistemicide through Translator Training. *The Interpreter and Translator Trainer* Vol. 7. No. 2. 169–193.
- Bhatia, V. K. 1993. *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- Connor, U. 2004. Intercultural rhetoric research: Beyond texts. *Journal of English for Academic Purposes* Vol. 3. No. 4. 291–304.
- Futász, R. 2006. Analysis of theoretical research article introductions written by undergraduate students: a genre-based approach. *Acta Linguistica Hungarica* Vol. 53. No. 2–3. 97–116.
- Halliday, M. A. K., Matthiessen, Ch. M. I. M. 2014. *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. Fourth Edition. London: Routledge.
- House, J. 2013. English as a Lingua Franca and Translation. *The Interpreter and Translator Trainer* Vol. 7. No. 2. 279–298.
- Hyland, K. 2004. *Disciplinary Discourses: Social Interactions in Academic Writing*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Hyland, K. 2012. Welcome to the Machine: Thoughts on Writing for Scholarly Publication. *Journal of Second Language Teaching and Research* Vol. 1. No. 1. 58–68.
- Jenkins, J. 2007. *English as a Lingua Franca: Attitude and Identity*. Oxford Applied Linguistics. Oxford: Oxford University Press.
- Kaplan, R. B., Cantor, S., Hagstrom, C., Kamhi-Stein, L. D., Shiotani, Y., Boyd Zimmerman, Ch. 1994. On abstract writing. *Text – Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse* Vol. 14. No. 3. 401–426.
- Károly, K. 2006. The rhetorical move structure of English academic discourse. A comparative analysis of expert and EFL student writing. In: Heltai, P. (szerk.) *A XVI. Országos MANYE Kongresszus előadásainak gyűjteményes kiadása*. Gödöllő: Szent István Egyetem, GTK.
- Károly, K. 2007. *Szövegtan és fordítás*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Károly, K. 2009. Author identity in English academic discourse: A comparison of expert and Hungarian EFL student writing. *Acta Linguistica Hungarica* Vol. 56. No. 1. 1–22.
- Károly, K. 2014. *Szövegkoherencia a fordításban*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Kontráné Hegybiró E., Cszér K. 2011. Az angol mint lingua franca a szaknyelvet tanuló egyetemisták gondolkodásában. *Modern Nyelvoktatás* 17. évf. 2–3. szám. 9–25.
- Lorés, R. 2004. On RA abstracts: from rhetorical structure to thematic organisation. *English for Specific Purposes* Vol. 23. No. 3. 280–302.
- Márta A. 2004a. A kivonat mint önálló műfaj. *Modern Filológiai Közlemények* 6. évf. 2. szám. 37–56.

- Márta, A. 2004b. *Előadás-kivonatok műfaji jellemzői magyar–angol összevetésben*. PhD-értekezés. Budapest: ELTE. Kézirat.
- Neumayer D. 2009. Tudományos közlemények a fizikában: műfaj alapú vizsgálat. In: Váradi T. (szerk.) *III. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 109–122.
- Neumayer D. 2014. Kulturális különbségek a tudományos cikkek szerkezetében. *Fordítástudomány* 16. évf. 2. szám. 37–54.
- Pisanski Peterlin, A. 2013. Attitudes towards English as an Academic *Lingua Franca* in Translation. *The Interpreter and Translator Trainer* Vol. 7. No. 2. 195–216.
- Pisanski Peterlin, A. 2014. Academic discourse in translation: Trainee translators' performance, experience and perception of rhetorical conventions. *English for Specific Purposes* Vol. 36. No. 1. 60–73.
- Samraj, B. 2002a. Disciplinary variation in abstracts: The case of Wildlife Behaviour and Conservation Biology. In: Flowerdew, J. (ed.) *Academic Discourse*. London: Pearson. 40–56.
- Samraj, B. 2002b. Introductions in research articles: Variations across disciplines. *English for Specific Purposes* Vol. 21. No. 1. 1–17.
- Samraj, B. 2005. An Exploration of a Genre Set: Research Article Abstracts and Introductions in Two Disciplines. *English for Specific Purposes* Vol. 24. No. 2. 141–156.
- Swales, J. M. 1990. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taviano, S. 2013. English as a *Lingua Franca* and Translation: Implications for Translator and Interpreter Education. *The Interpreter and Translator Trainer* Vol. 7. No. 2. 155–167.
- Tirkkonen-Condit, S. 2001. EU Project Proposals as Hybrid Texts: Observations from a Finnish Research Project. *Across Languages and Cultures* Vol. 2. No. 2. 261–264.

Források

A következőkben a magyar és a célnyelvi angol, valamint az eredeti angol korpusz forrását, a kutatás fajtáját (EM = empirikus, EL = elmélet) és központi témáját (esetleg módszerét) (szny = szövegnyelvészet, okt = fordításoktatás, av = audiovizuális, min = fordítási minőség, irod = irodalom, korp = korpuszalapú, stíl = stílus) adjuk meg.

Fordítástudomány korpusz

- Albert S. 2012. Az Anna Karenina magyar fordításairól. 14. évf. 2. sz. 80–92. (EM, irod)
- Boldog Gy. 2009. Célközönség és fordítói stratégiák (Esettanulmány). *Fordítástudomány* 11. évf. 1. sz. 84–100. (EM, irod, stíl)
- Dróth J. 2011. A fordítások értékelése a szakfordítóképzésben és a fordítói munka világában. *Fordítástudomány* 13. évf. 2. sz. 5–36. (EM, min, okt)
- Farkas I. 2011. Egy uniós irányelv témastruktúrája. *Fordítástudomány* 1: 40–57. (EM, szny)
- Károly K., Ábrányi H., Kovalik Deák Sz., Laszkács Á., Mészáros A. É., Seresi M., 2012. Szövegkohézió és sajtófordítás: Kohéziós eltolódások a hírszövegek magyar–angol fordításában. *Fordítástudomány* 14. évf. 2. sz. 30–67. (EM, szny)

- Makkos A. 2010. Szöveggrammatikai eszközök fordítása és alkalmazása nyelvvizsgálók fordításaiban. *Fordítástudomány* 12. évf. 2. sz. 96–121. (EM, szny)
- Nagy J. 2012. A funkcionális mondatperspektíva fogalmának felhasználása a fordításkutatásban. *Fordítástudomány* 14. évf. 2. sz. 68–79. (EL, szny)
- Polcz K. 2009. Oh my God! – Ó, te jó ég! Vallási tartalmú indulatszók és indulati kifejezések az angol nyelvű filmszövegek magyar fordításában. *Fordítástudomány* 11. évf. 2. sz. 36–55. (EM, av)
- Reményi A. Á. 2010. Kollokációk korpuszalapú vizsgálata. *Fordítástudomány* 12. évf. 2. sz. 67–95. (EM, korp)
- Sermann E. 2011. A terminológiai szabványosítás szerepe a lokalizáció folyamatában. *Fordítástudomány* 13. évf. 2. sz. 72–87. (EM-EL, term)

The Translator korpusz

- Bowker, L. 2000. A Corpus-Based Approach to Evaluating Student Translations. *The Translator* Vol. 6. No. 2. 183–210. (EM, korp, okt, min)
- Brunette, L. 2000. Toward a Terminology for Translation Quality Assessment: A Comparison of TQA Practices. *The Translator* Vol. 6. No. 2. 169–182. (EL, term, min)
- Colina, S. 2008. Translation Quality Evaluation: Empirical Evidence for a Functional-ist Approach. *The Translator* Vol. 14. No. 1. 97–134. (EM, EL, min)
- Di Giovanni, E. 2003. Cultural Otherness and Global Communication in Walt Disney Films at the Turn of the Century. *The Translator* Vol. 9. No. 2. 207–223. (EM, av)
- Guillot, M–N. 2010. Film Subtitles from a Cross-cultural Pragmatics Perspective: Issues of Linguistic and Cultural Representation. *The Translator* Vol. 16. No. 1. 67–92. (EM, av)
- Károly, K. 2013. Translating Rhetoric. Relational Propositional Shifts in Hungarian-English Translations of News Stories. *The Translator* Vol. 19. No. 2. 245–273. (EM, szny)
- Lauscher, S. 2000. Translation Quality Assessment: Where Can Theory and Practice Meet? *The Translator* Vol. 6. No. 2. 149–168. (EL, EM, min)
- Mackintosh, F. J. 2010. Alejandra Pizarnik as Translator. *The Translator* Vol. 16. No. 1. 43–66. (EM,) (irod)
- Rogers, M. 2003. Structuring Information in English: A Specialist Translation Perspective on Sentence Beginnings. *The Translator* Vol. 12. No. 1. 29–64. (EM, szny)
- Saldanha, G. 2011. Translator Style: Methodological Considerations. *The Translator* Vol. 17. No. 1. 25–50. (EL, stíl)